

DÜNYA GENÇLİĞİNE GÖRE YOKSULLUKTAN SONRAKİ İLK SORUN: ÇEVRE

Yılmaz Esmer * ve Burcu Ertunç*

Yönetici Özeti

betam Toplumsal Araştırmalar Birimi olarak Dünya Değerler Araştırmasının (World Values Survey) son çalışmasının verilerinden faydalanarak 5-11 Haziran Dünya Çevre Haftası kapsamında, gençlerin dünya sorunlarıyla ilgili değerlendirmelerini gözden geçirdik. Araştırmada yoksul ve ihtiyaç sahibi insanlar, bulaşıcı hastalıklar ve halk sağlığını koruma, yetersiz eğitim, kadınlara ve genç kızlara uygulanan cinsiyet ayrımcılığı, çevre sorunları olmak üzere toplam beş sorun alanında sorular yöneltilmişti. 44 ülkeden toplanan verilere bakıldığında, 18-22 yaş aralığındaki gençlerin 66%'sının küresel yoksulluğu insanlığın çözmesi gereken sorunların en başında saydığı görülüyor. Aynı hedefleri kendi ülkeleri için değerlendirmeleri istendiğinde ise tabloda öncelik açısından sıralaması hiçbir değişiklik gözlenmiyor, gene toplamda gençlerin 60%'ı kendi ülkelerinin en önemli sorununun yoksulluk olduğunu vurguluyor. Yoksul ve ihtiyaç sahibi kişilerin durumundan sonra dünyanın çözmesi gereken ilk sorun ise **çevre**. **Türkiye** özelindeki duruma bakıldığında gençlik için **eğitim sorunu hemen hemen yoksulluk sorunu kadar önemli**. Ancak Türk gençlerinin **çevre sorunlarına duyarlılığı çok gerilerde**. Oysa dünya genelinde çevre sorunları ile sağlık ve eğitim sorunları hemen hemen aynı oranda öncelik taşıyor. 44 ülkenin içinden seçilen 18 ülkenin verileri incelendiğinde ortaya çıkan bir diğer sonuçta ise **yoksulluğu daha çok küresel bir sorun olarak gören gençlerin, çevre problemine yerel düzeyde daha çok eğildikleri gözleniyor**.

Gençler Binyıl Kalkınma Hedefleri Arasından En Çok Yoksulluğa Karşı Duyarlı

2000 yılında dünya genelinde ülke liderleri bir araya gelerek düşük gelirli ülkelerin vatandaşlarının yaşamlarını iyileştirecek bir takım programlar üreterek 'Binyıl Kalkınma Hedeflerini' oluşturdular.

Bu hedefler: *1.Açlığın ve radikal yoksulluğun yok edilmesi 2.Temel Eğitim 3.Cinsiyet Eşitliğini İyileştirmek 4.Çocuk Sağlığını İyileştirmek-Çocuk Ölümlerini Ortadan Kaldırmak 5.Anne Sağlığını İyileştirmek 6.HIV/AIDS ile Mücadele 7.Çevrenin Sürdürülebilirliğini Korumak 8. Kalkınma Programlarında Evrensel Bir Ortaklık Kurabilmektir*¹.

* Prof.Dr.Yılmaz Esmer, İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi

* betam Toplumsal Araştırmalar Birimi Araştırma Görevlisi

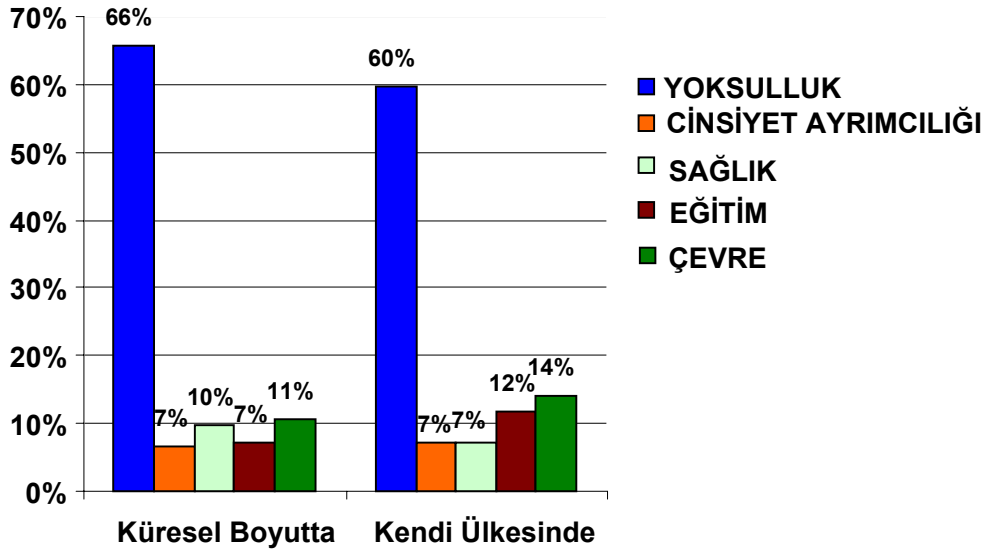
¹ <http://www.un.org/millenniumgoals/>

Dünya Değerler Araştırması'nda Binyıl Kalkınma projesinin bu hedeflerden en önemli bulunan 5'i seçildi ve görüşmecilerin çözülmesi gereken bu sorunlardan hangisini dünyanın ve kendi ülkelerinin sorunları arasında ilk sıraya koydukları/en önemlisi addettikleri soruldu.

Bu araştırma notu yaklaşık yüz ülkeden alınan cevaplar arasından gençlerin (18-22yaş) Binyıl Kalkınma Hedefleri'ni küresel boyutta ve kendi ülkeleri bazında nasıl öncelendirdikleri konusu üzerinde durduktan sonra çevre duyarlılığı ve sorunlarla ilgili gençlerin değerlendirmelerini yansıtacak.

18-22 yaş aralığındaki gençlerden alınan cevaplara bakıldığında dünya genelinin 66%'sı yoksulluğu çözülmesi gereken sorunların en başında sayıyor. Gençlerin 10%'u sağlık imkânlarının yetersizliğini ve bulaşıcı hastalıkların etkisini birinci sıraya koyarken 18-22 yaş nüfusunun yüzde 7%'si en çok kadınlara ve genç kızlara yapılan cinsiyet ayrımcılığından şikayetçi. Gençlerin 11%'i ise çevre ve eğitim sorunlarının kalkınma hedefleri arasındaki en ciddi sorun olduğunu düşünüyor.

Şekil 1. Dünyadaki Gençlerin (18-22 yaş) Dünya Sorunlarını Bin Yıl Kalkınma Hedefleri Çerçevesinde Önem Sırasına Göre Değerlendirmeleri: Küresel Boyutta ve Kendi Ülkesine Göre²

Doğal kaynakların tükenmesi, küresel iklim değişikliği, kuraklık ve süregelen yeni kaynak arayışları sebebiyle çıkan askerî, ekonomik ve sosyal çatışmalar aslında çevre sorunlarına daha derin bir farkındalığı da beraberinde getiriyor. Bu çatışmaların nedenleri araştırılırken kaynakların kıtlığı ve var olan kaynakların nasıl paylaşılacağı sorunu öne çıkıyor. Hatta bu farkındalık kimi zaman çevre konusunda çözülmesi gereken kritik noktaların yoksulluk, eğitim ve sağlık gibi çok “insanî” problemlerin önüne bile geçebiliyor.

Görüldüğü gibi Bin Yıl Kalkınma hedefleri arasında dünyanın en önemli sorununun çevre sorunları olduğunu gençlerin yalnızca 11%'i belirtirken kendi ülkelerinin en büyük sorunu değerlendirmesinde soruya cevap veren ülkelerin toplamında artış gözleniyor. Başka bir deyişle insanlar çevreyle ilgili konuların yalnızca dünyanın değil kendi ülkelerinin de sorunu olduğunun bilincinde.

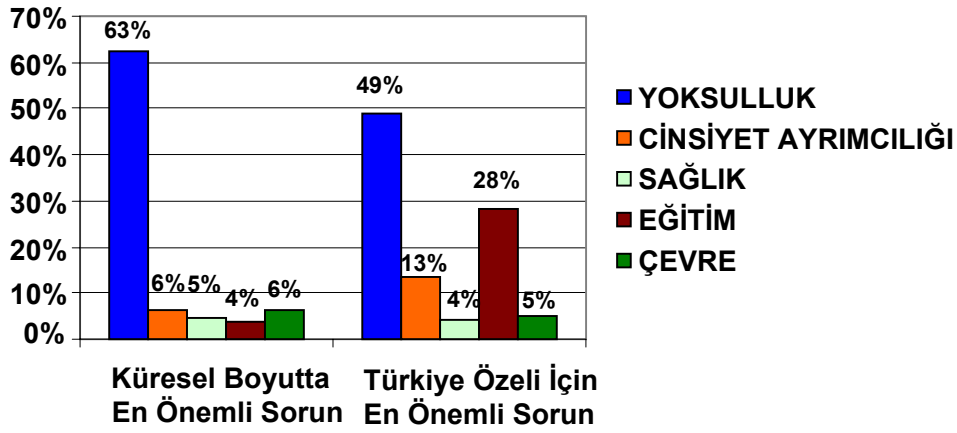
² Değerler araştırmaya katılan tüm ülkelere eşit ağırlıklandırılarak hesaplanmıştır.

Türk Gençliği İçin Eğitim Sorunu Yoksulluk Sorunu Kadar Önemli

Türkiye’de 2008 yılında yapılan Dünya Değerler Araştırmasının sonucunda yoksulluk içinde yaşayan, ihtiyaçlı insanlar söz konusu olduğunda farklı yaş grupları ya da ülkeler arasında öncelik açısından hiçbir fark tespit edilmiyor; gençlerin %63’ü yoksulluğu ortadan kaldırma hedefini ilk hedef olarak birinci sıraya koyuyor. Bunun dışında Türk gençlerinin %4’ü dünya genelinde eğitim koşullarındaki yetersizliği ve eşitsizliği çözülmesi gereken hedeflerin başında ifade ediyor.

Gençlerin %6’sı kadın sorunlarını, %5’i sağlık sorunları ve bulaşıcı hastalıkları, %6’sı ise çevre sorunlarını yalnızca kendi ülkesinin değil dünyanın çözmeye çalıştığı en önemli sorun olarak ifade ediyor.

Şekil 2. Türkiye’deki Gençlerin (18-22 yaş) Dünya Sorunlarını Bin Yıl Kalkınma Hedefleri Çerçevesinde Önem Sırasına Göre Değerlendirmeleri: Küresel Boyutta ve Türkiye İçin

Türkiye’deki 18-22 yaş aralığındaki gençlerden bahsi geçen sorunlar içerisinde Türkiye’nin sorunlarını sıralamaları istendiğinde ise; bu nüfusun %49’unun yoksulluğu Türkiye’nin en önemli sorunu olarak belirttiği görülüyor. Aslında buradaki yoksulluk sadece yoksul halkın sorunlarını değil daha geniş bir ekonomik sorun göstergesi olarak yorumlanabilir. Gençlerin %30’una yakını (28%) eğitim sorununu ilk sıraya koyuyor; yaş gruplarının tümü incelendiğinde de eğitimi önemli bir sorun olarak ikinci sırada yer alıyor.

Kadınlara ve genç kızlara uygulanan cinsiyet ayrımcılığının farkındalığı çevre kirliliği ve sorunlarından önce geliyor, genç nüfusun %13’ü cinsiyet ayrımcılığı sorununu eğitimden sonra ilk sırada ifade ediyor.

Özetle, Şekil 1.’deki dünya geneli tablosu ile Türkiye’nin durumu karşılaştırıldığında ise; ülke özelindeki şartların dünya genelinden farklılaştığı, çevre konusunun ülke sorunlarında en sonlarda algılandığı görülüyor.

Çevre Dünyanın mı Yoksa Ülkelerin mi Sorunu?

Gençlerin dünyadaki sorunları tanımlamalarıyla kendi ülkelerindeki sorunları tanımlamaları arasında nasıl bir ilişki olabileceği üzerine düşündüğümüzde gençlerin ülkelerindeki ilk sorunu tanımlamalarıyla dünya genelindeki ilk sorunu tanımlamaları arasında bir farklılığın ortaya çıktığı görülüyor. Bu doğal farklılaşma çevre sorunu söz konusu olduğunda önemli bir noktayı ortaya çıkartıyor; kimi ülkelerin gençleri küresel boyutta daha alt sıralarda değerlendirdiği çevre konusunu kendi ülkelerinde daha öncelikli bir yerde konumlandırıyor.

18-22 yaş aralığındaki Japon nüfusunun 44%'ü çevre sorunlarının dünyanın en ciddi sorunu olduğunu düşünüyor ve diğer yandan kendi ülkelerinde de en büyük sorunun bu olduğunu vurguluyorlar(73%). İsveç, İsviçre,Finlandiya, Norveç, Meksika, Avustralya, Çin gençlerinin ancak %20'den azı çevre konusunu dünya sorunlarının başına yerleştirmiştir. Yalnızca Ukrayna, Japonya ve Güney Kore gençlerinin %20'sinden fazlası bin yıl kalkınma hedeflerinin ilkinin çevre konusu olarak ifade ediyor. (bkz. Tablo1)

Özellikle Norveç, Finlandiya ve Japonya ülkelerindeki kişilerin ifadelerinden çevre felaketleri ve sorunları konusunda yerel düzeyde daha fazla sorumluluk hissettiklerini anlıyoruz.

Türkiye, Arjantin, Brezilya, Sırbistan ve Romanya'nın tutumuna baktığımızda ise sorumluluğu "dünyanın geri kalanı" ile paylaşma eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülüyor. Aynı tutumu Güney Kore'deki gençlerin ifadelerinde de görüyoruz, çevre sorunlarını küresel sorunların en başında gören gençler 38% iken yerel boyuttaki değerlendirmede kendi ülkelerinin sorumluluğu ve sorunları söz konusu olduğunda büyük oranda bir gerileme gözleniyor.

Tablo 1.

	<u>Gençlerin Küresel Sorunlarda 1. Sırada Gördükleri Bin Yıl Kalkınma Hedefi</u>		<u>Gençlerin Yerel / Kendi Ülkelerinin Sorunlarında 1. Sırada Gördükleri Bin Yıl Kalkınma Hedefi</u>	
	Yoksulluk	Çevre Sorunları	Yoksulluk	Çevre Sorunları
Güney Kore	50%	38%	60%	24%↓
Japonya	43%	44%	11%	73%↑
Çin	54%	17%	54%	17%—
Ukrayna	62%	22%	68%	18%↓
Avustralya	66%	13%	51%	25%↑
Meksika	52%	14%	53%	11%↓
Kanada	58%	9%	55%	21%↑
Norveç	63%	18%	23%	58%↑
Finlandiya	56%	17%	47%	38%↑
İtalya	76%	7%	59%	19% ↑
İsviçre	50%	16%	38%	36%↑
Almanya	64%	7%	44%	15%↑
İsveç	66%	11%	22%	33%↑
Sırbistan	74%	8%	76%	6% ↓
Romanya	72%	7%	81%	3% ↓
Brezilya	72%	7%	63%	6%↓
Türkiye	63%	6%	49%	5% ↓
Arjantin	73%	6%	73%	3%↓

* Oklar, gençlerin cevaplarının küresel sorunların sıralamasından sonra yerel sorunların sıralamasında ne yönde bir değişimi olduğunu gösteriyor.

Küresel düzeyde çevre sorunlarını ilk sıraya koyan genç oranının 10%'un altında olduğu ülkeler Kanada, Almanya, İtalya, Sırbistan, Romanya, Brezilya, Türkiye ve Arjantin'dir. Meksika, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İsviçre gençlerinin yaklaşık 20%'si küresel düzeydeki çevre sorununu ilk sıraya taşıyor, bu grupta genelde değerler açısından birbirinden ayrılmayan kuzey Avrupa ülkelerinin birlikteliği dikkat çekiyor. Bu bilgiler ışığında Japonya, Finlandiya,

Norveç, İsveç gibi ülkelerin endüstri devrimini gerçekleştirdikleri tarih, geliştirdikleri teknolojilere ve sanayileşme süreçlerinin alınan cevaplarda etkili olduğu düşünülmektedir. Enerji kaynaklarının ve diğer doğal kaynakların kıtlığı bu ülkelerde yeni çevreci teknolojiler geliştirme akımını başlatmış ve bu ülke vatandaşlarının günlük yaşamlarını da etkilemiştir.

Kuzey Avrupa ülkeleri dışındaki, ekonomisi orta düzeyde olan ülkelerin küresel boyuttaki yoksulluk sorununu değerlendirmeleri ile kendi ülkelerindeki yoksulluğu değerlendirmeleri birbirine çok yakın. Örneğin Meksika'daki 18-22 yaş aralığındaki genç nüfus dünyadaki yoksulluk sorunu ile kendi yoksulluk sorunlarını özdeşleştiriyor; Arjantin'deki gençlerin ifadelerine bakarsak küresel yoksulluk ile kendi ülkesindeki yoksulluk sorun yüzdesinin birbiriyle aynı olduğu görülebilir; Çin'de de durum Arjantin'dekiyle aynı.

Türk gençlerinin algısı ise diğer ülkelerle karşılaştırıldığında biraz farklı: Türkiye'de daha az genç küresel yoksulluk sorunu ile kendi ülkesindeki yoksulluğu özdeşleştiriyor. Gençlerin %63'ü küresel yoksulluğu en ciddi sorun kategorisinde ilk sıraya koyarken Türkiye'deki yoksulluk sorununu ifaden eden gençlerin sayısında düşüş olduğu görülüyor(%49). Bu noktada yoksullukla yarışan sorunun eğitim sorunu olduğunun altı tekrar çizilmeli.

Kendi ülkelerinin çevre sorununu çözmesi gerektiğini düşünen genç nesile baktığımızda - Güney Kore hariç- bu neslin küreselleşmenin etkilerini en yüksek düzeyde yaşayan kesim olduğunu söyleyebiliriz. Yerel düzeydeki bir değişimin dünyayı değiştirebileceğinin bilinci bu kişilerde daha etkilidir. Bireyin hayatındaki bir değişimin dalga dalga yayılarak dünya boyutunda etki yaratabilir. Örneğin kişinin evinde yapacağı enerji tasarrufu, atıklarını geri dönüşüme uygun kullanması, aile içi eğitimde çevreye verilen önemin artması, ülke politikası düzeyinde yürürlüğe konan yasaların pratiğe geçmesi gerektiğinde yaptırımların uygulanması, resmî eğitim sisteminin çalışmaları sonraki nesillere "kaynakların daha iyi paylaşıldığı bir dünya" ya da "çevre sorunlarının daha az etkili olduğu bir dünya" bırakmak için birer adım olabilirler.

Yalnızca Dünya Değerler Araştırması'nda değil Türkiye'de ve dünyada özellikle gençlik ve çevre konusundaki diğer alan araştırmalarında da çevre sorununun dünya sorunu ölçeğinde ve kendi ülkesinin bir sorunu olarak değerlendirmesi arasında farklar gözlenmiştir. Genç bireyler dünyanın çözmesi gereken makro düzeydeki sorunları kendi ülkelerinin bir sorunu olarak ifade etmeyebiliyor ya da bunun tersine, ülkenin gelişmişlik seviyesi, ekonomik sorunlarına göre çevre konusu diğerlerinin gerisinde kalabiliyor.

Çevre sorunlarının her geçen gün günlük yaşamda yeni bir boyut kazanmaktadır ancak bu problemlere üretilen diplomatik düzeydeki çözüm arayışları ne yazık ki toplumun geneline yansıyamamaktadır. İleri teknoloji üreten ülkeler artık (environment-friendly technologies) doğa dostu teknolojiler üretmeye başlamışlardır. Aynı ülkeler atıkların geri dönüştürülmesi, su kaynaklarının temizlenmesi ve verimli kullanılması, iklimle ilgili gelişmelerin takip edilmesi ve küresel çevre politikalarını kendi bölgesinde uygulayarak diğer dünya ülkelerinden farklılaşmaktadır. Bu ülkelerin toplumlarının çevre konusundaki algıları konunun daha da fazla irdelenmeye değer olduğunu gösteriyor.

Bu çerçevede toplumların insana, yaşama ve dünyaya bakış açısı, yaşam felsefesi bu raporun inceleme konusu değildir ancak çözüm yolu bulma açısından önemli göstergeleridir. Gelişmişlik düzeyi benzer ülkelerde gençlerin çevre bilincinin nasıl ve neden farklılaştığı bireylerin sosyalleşme, politizasyon, eğitim düzeyi ve ülkelerin demokratikleşmesi gibi faktörler temelinde yeniden ele alınmalıdır.